

LJUDSKA PRAVICA

TEDNIK ZA GOSPODARSTVO IN PROSVETO

Leto II.

Izhaja začasno vsaki drugi petek zjutraj. — Uredništvo Lendava, Glavna ulica 72. — Uprava Vel. Poljana p. Črensovci. Ček. rač. 16.690 — Cena: mesečno Din 2-, četrletno Din 5-, letno Din 20-, za inozemstvo mesečno Din 4-, letno Din 40-

Štev. 3.

Skupnost preprostega ljudstva.

Ljudska pravica si je nadela nalogo, da osvetljuje gospodarske, socialne in kulturne potrebe in zahteve slovenskega delovnega človeka, to je kmeta, ki je pri nas najštevilnejši, dalje delavca v tovarni, malih obratih, rudarskih revirjih in poljskega delavca, pa tudi obrtnika in rokodelca ter onega dela slovenskega razumnštva, ki se čuti eno z delovnim človekom, ki vidi v delovnem človeku ono silo, ki je edina možna, da ustvari boljše bodočnost. Za dosego tega velikega cilja pa je potrebno dvoje: Prvič, da vsi ti spoznavajo položaj, v katerem se nahaja njegov delovni tovariš. Dolžnost delavca je, da se zanima za težave in skrbi kmeta, za vzroke ki so pripeljali kmeta tako daleč, da mora prodajati svoje posestvo in se seliti v mesta, kjer povečuje armado brezposelnih. Dolžnost delavca je, da ima stalno pred očmi, da tudi naš kmet na nešteto načinov izkoriščen od istega kapitala, ki nasilnim potom niža cene kmetijskim produktom, ki vključ temu, da delavstvo skrajno slabo plačuje, nastavlja visoke cece kmetijskim produktom i. t. d. Na drugi strani pa kmet ne sme kazati nezanimanja za težak položaj delavstva, za njegove obupne borbe za obstanek, da si ohrani golo življenje. Zato bi se mezdni boji, kot so bile gladovne stavke rudarjev v juliju in avgustu lanskega leta, ne smeli vršiti neopazno od strani našega kmeta. Oba morata poznati tudi težave slovenskih obrtnikov, ki jih ubijajo na eni strani tovarne, na drugi strani pa ogromni davki, dasi ne more prodati svojih proizvodov, ker jih ne moreta kupiti niti kmet niti delavec, gospoda pa si naroča, kar potrebuje iz tovarnen in še to iz inozemstva. *Kmet, delavec, obrtnik in mali uradnik, vsi ti so iskoriščani, vsi trpijo pomanjkanje in bedo, zakaj bi se potem ne zanimali drug za drugega, zakaj bi se potem ne podpisali v skupni borbi proti skupnemu sovražniku. Isti kapital, ki izkorišča delavstvo, kateremu niti toliko ne plača njegovega dela, da bi delavec mogel živeti, isti kapital niža cene kmetijskim pridelkom in samovoljno nastavlja cene tovarniškimi proizvodom, ne da bi imel od tega delavec kakoršnokoli korist, isti kapital ubija našega obrtnika in ga meče iz njegovih delavnic na cesto, med brezposelne. Isti kapital hoče vojno, da bi si pridobil novih trgov, kamor bi pošiljal svoje produkte, da bi si podvrigel nove množice delovnega ljudstva za tlačenje in izkoriščanje.*

Drugič pa je naravnost nujno, da izginejo vsa nasprotja in nezaupanja med kmetom in delavstvom ter obrtništvom in samoobsebi je razumljivo, da taka nesložnost izkoriščanih in zatiranih koristi samo njihovemu skupnemu sovražniku. To nezaupanje in nasprotje med raznimi sloji prepros-

KRONIKA.

O soboških delavkah.

Mesečnik „Ženski list“ neodvisen časopis, ki izhaja v Mariboru, priobčuje v zadnji številki obširno poročilo o razmerah med soboškimi delavkami. Del tega poročila prinašamo spodaj kot kronisti in pa zato, ker bo tudi vse čitatelje in prijatelje našega lista zanimalo zlasti z ozirom na dogodke, ki jih je „Pravica“ že omenjala in ki se neposredno tičejo tudi lista samega. V začetku poročila, ki nosi naslov „Iz Murske Sobote“, prinaša v „Ljudski pravici“ natisnjeno poročilo (štev. 1. in 2.) o težkih prilikah, v katerih živijo soboške delavke in o izkoriščanju, kateremu so izpostavljene. Nato pa pravi:

Po temu poročilu (namreč v Lj. pravici. Op. ur.) se je Zveza delavskih žena in deklet še prav posebno zanimala za te izkoriščane delavke. Dobila je informacije, da delavke tudi strokovne organizacije nimajo in da se vsako organiziranje, bodisi strokovno ali kulturno že v kali zadušil z odpustom. Obratnih zaupnic nimajo.

Ker se ta čas vršijo ravno volitve za obratne zaupnike, se je zastopnik Delavske zbornice iz Maribora javil v obeh tvornicah in zahteval izvedbo volitev. Ob tej priliki je pregledal tudi delovne razmere v tvornicah. Volitve se bo zdaj hote ali ne hote moralo izvesti, ker so se delavke za to izjavile.

Z ozirom na razmere, ki vladajo v tamkajšnjih tvornicah, je sklicala Zveza delavskih žena in deklet sestanek za delavke obeh tvornic. Kot zastopnica Zveze je bila na sestanek poslana s. Zbašnikova. Šla je v obe tvornici in v opoldanskem odmoru pozvala delavke na sestanek, ki se je vršil dne 19. januarja. Delavke so obljubile, da pojdejo. Iz ene tvornice se jih je udeležilo skoro polnoštevno, v drugi je g. šef splašil delavke z zafrkacijo, da bo vsaka, ki se sestanka udeleži dobila 50 para, one pa, ki se bodo še posebno udeleževale, dobe po 100 dinarjev. Kljub temu pa so se najzavednejše udeležile sestanka.

S. Zbašnikova jim je v svojem referatu tolmačila pomen in važnost Zveze delavskih žena in deklet. Ta organizacija ima namen, da zasleduje povsod, kjer so zaposlene žene, kako se delavkam godi, pod kakšnimi pogoji so primorane delati, pospešuje duševni napredek delavk in zbuja k

tega ljudstva skuša ustvariti oni, ki bi mu bilo to v korist, preprostemu ljudstvu pa v škodo. Saj nam je še vsem znana ona primera iz šolske čitanke o butari šib, ki je ne more nihče prelomiti, dokler je trdno povezana, medtem ko vsako posamezno tudi slabič lahko zlomi. Zato ne sme gledati kmet na delavca kot na nekega nezadovoljneža, ki ima vedno premalo plačo in mu je vsakega dela preveč. Zato ne sme videti delavec v kmetu svojega izkoriščevalca, ki mu hoče zahtevo po višjih cenah svojih pridel-

zavesti, da so enakopravne članice človeške družbe. Obrazložila jim je obseg Zveze, koliko članic in podružnic ima, da se članice — žene industrijskih delavcev in rudarjev priključujejo boju svojih mož in jim za primer navedla Jesenice in Trbovlje, kjer se mezdni boj mož aklivno udeležujejo tudi žene.

Zakaj gredo danes žene v tovarne, rudnike in druge obrate? Primorane so, da vzdržijo sebe in pri veliki družini pomagajo vzdrževati mlajše bratce in sestre. Če pa je poročena, vzdržuje sebe in družino. Če mož izgubi delo, mora žena, ki dela v tovarni preživljati vse otroke in še moža, to je po 5, 6 in še več družinskih članov.

Vsi delavci, možje in žene so z vstopom v tovarno stavljeni na razpolago podjetniku — kapitalistu, ki ravna z njimi tako, da pride do čimvečjega dobička. Čim manjše so mezde in čimdaljši je delavnik, toliko več dobička ima podjetnik in toliko večje je obubožanje delavstva. Nikoli ne pride kapitalistu na misel, kako neki ona delavka, ki ima zaslužka po 10–20 dinarjev dnevno, dela po 11 in še več ur, hodi na delo po eno uro daleč, ima najslabšo hrano in mora poleg tovarniškega dela opravljati še gospodinjsko delo doma. Take žene so že mlade popolnoma izčrpane in so vsled tega izpostavljene raznim boleznim.

Z ženami se po tovarnah slabše ravna kot z moškimi, ker one več trpijo. Deloma so že iz otroških let vzgojene k ponižnosti in pokorščini, še bolj ponižne pa jih delajo gmotne razmere, ker podjetnik prav dobro ve, da so primorane delati pod vsakim pogojem. Temu pritisku so prav posebno izpostavljene poročene delavke, ker je vsa družina odvisna od njih zaslužka.

Splošno se po tovarnah ne izvaja zakon za zaščito delavcev. Vzrok temu je, da delavke o svojih pravicah niso poučene. Vsak kapitalist najraje vidi, da ima nepoučene in neumne ljudi zaposlene, ker jih tako lažje izrablja. Že po samem kapitalističnem sistemu je delavstvo izpostavljeno izrabljanju. Če pa izrabljamo delavstvo med seboj ni složno, da enotno nastopa za svoje pravice in se kot en mož bojuje za izboljšanje svojega položaja, potem je izko-

kov onemogočiti, da bi se vsak dan do siteda najedel. Oba pa ne smeta videti v obrtniku človeka, ki zna samo dobro računati svoje delo, vedeti morata, da se tudi obrtnik nahaja v obupnem položaju, da je samo v Sloveniji vsako leto ogromno število obrtnikov, ki niti toliko ne premorejo, da bi mogli plačevati obrtni davek.

Iz teh namenov priobčuje „Ljudska pravica“ dopise iz vseh slojev preprostega ljudstva, o vseh težavah in brigah, ki mučijo preprosto ljudstvo ter o vseh borbah, s katerimi

riščevalno delo kapitalista lahka stvar.

Vsi nedostaki v obeh tvornicah, to je nezakonit delavnik, neplačane nadure, grdo ravnanje z delavkami in prepoved svobodnega kretanja po delu bi bili prav kmalu odpravljeni, če bi bile delavke enotne in združene. Sredstvo, ki naj delavke družijo, uči in sposablja za boj za svoje pravice, naj bo organizacija. Organizacija naj bo ona točka, v katero naj se delavke zatečejo ob vsaki priliki, se tam izobražujejo in posvetujejo o svojih zahtevah. *Ob složni in močni organizaciji se ne bo več moglo pripetiti, da bi podjetnik odpustil delavke samo radi tega, ker čitajo časopis, ki je javno povedal, kako se godi delavkam v soboških tvornicah perila (podčrtala Lj. pravica) in radi tega, ker stremijo delavke za duševnim napredkom in se organizirajo v kulturni organizaciji — delavski seveda, ker v one, kjer so g. podjetniki, ne spadajo.*

Pozvala jih je, naj si tudi one, po zgledu že organiziranih žen, organizirajo in ustanovijo podružnico Zveze delavskih žena in deklet in tako stopijo v enotno vrsto zavednih delovnih žen.

Prirejvale so starejše delavke, ki uvidijo, da si le v slogi pridobijo moč in s tem dosežejo uspehe, navdušena so bila mlada dekleta, zdaj še svežih lic, saj so stare po 16, 18, 20 let, ki pa bodo po parletnem izkoriščanju v tvornicah izčrpane in uvele.

Takoj na sestanku jih je precej pristopilo, še več bi jih bilo, če bi se jim ne mudilo domov, bile so pa eno do dve uri oddaljene od mesta. Navzoče delavke ene tvornice so si volile tudi svoje obratne zaupnice, v drugi jih bodo pozneje, ker niso bile vse navzoče. Delavke so svoj prvi korak storile in upajmo, da pojdejo še dalje do popolnega spoznanja izkoriščanega delavstva.

16 milijonov brezposelnih je v Ameriki

je izjavil celo sam ameriški minister Johnson. Pač „uspeh“ toliko hvaljene Roosewelta politike in primer kako izgleda kapitalistično reševanje iz krize. Vrana vrani še nikoli ni izključala oči.

skuša izboljšati svoj položaj, pa tudi o onih, ki skušajo to borbo ovirati in obrezuspešiti ter s tem koristiti onim, ki preprosto ljudstvo izkoriščajo in tlačijo.

Z veseljem moremo ugotoviti, da z vsakim dnem bolj gine nasprotje in nezaupanje med raznimi sloji preprostega ljudstva. Prdprosto ljudstvo pač čuti vedno bolj skupni jarem, ki ga oklepa in tišči k tlom. Obenem pa uvideva, da je rešitev samo v skupnosti slovenskega preprostega ljudstva.

Politični pregled.

V teh dneh se vrše važna pogajanja v Londonu. Sporazum med Francijo in Italijo je bil priprava na ta pogajanja. Angliji se je posrečilo združiti ta dva tekmeča in tako vztvariti Nemčiji protitež. Sedaj bodo iskali „pameten sporazum“ z Nemčijo. Položaj je toliko jasen, da vsaka stran ve, kaj more ponuditi. Iskali bodo sedaj načina, da na račun manjših potolažijo svoj veliki apetit. In morda svoj končni obračun odlože na potem, ko bodo izvršili „plemenito delo“ in napadli. Oni vsaj želijo, da bi ga izvršili . . .

Toda pustimo danes visoko politiko sporazumov in pogledimo, kako izgleda „plemenitost“ raznih imperIALIZMOV.

Vzemimo n. pr. **Abesinijo**. Francija in Italija sta se zmenili, da ima Abesinija pripasti Italiji. Abesinci seveda nočejo nič slišati o tem, da bi se odrekli na ljubo italijanskim veleindustrijalcem in bankirjem svoje narodne samostojnosti. Oni so pripravljene svojo neodvisnost braniti z orožjem. Zato mora Italija svetovno in pred vsem domače mnenje pripraviti na oboroženo intervencijo, kakor se lepo omenja roparska vojna. Zato je treba najti povoda. Zato smo v najkrajšem času brati že o treh vpadih Abesincev v sosednja ozemlja. Kako je do teh vpadov prišlo, je skrivnost. Kako je to, da so Abesinci prav zdaj, ko gre to Italiji najbolj v račun, postali tako nemirni? Vsi tlačeni narodi vedo, da gre v teh primerih za izzivanja imperializmov. Vsi obmejni nemiri v Abesiniji, o katerih bomo sedaj slišali gotovo vsaj vsake tri mesece, ne bodo odvezli Abesincem simpatij tlačanih narodov sveta.

Potem je tukaj **Kitajska**. Japonci so odtrgali od Kitajske že ogromno ozemlje in iz njega napravili mandžursko „samostojno“ državo. Niso vprašali mandžurske kmete, kaj oni hočejo, temveč so ozemlja enostavno zasedli. In sedaj delajo tako, da vsako leto proglašijo pokrajino ob meji mandžurske države za „prav za prav“ mandžursko deželo in vanjo vkorakajo. Kaj zato, če pade pri tem nekaj desetletičev kitajskih vojakov, ki branijo svojo domačo zemljo! Kaj zato, če pogine pri tem pod bombami japonskih aeroplanov na stotine kitajskih žena in otrok! Svetovni imperIALIZEM, japonski industrijalci, veleposestniki in bankirji slave novo zmago.

Končno je tukaj **Dodekanez**. Majhno grško otočje v Egejskem morju, katero je Italija zasedla med ita-

lijansko-turško vojno l. 1911. Na vseh otokih je komaj 100.000 Grkov, torej neznatna peščica proti mogočni Italiji. Rekli bi, na milost in nemilost prepuščeni italijanskemu imperializmu. In Italija si misli, da sme res vse napraviti z dodekaneškimi Grki. Njihovo trpljenje se mora primerjati samo s trpljenjem primorskih Slovencev in istrskih Hrvatov. *Toda dodekaneški Grki se kljub nadmočnosti Italije ne udado. Oni ne preišljajo: kaj bomo mi dosegli, ko pa nas je samo stotisoč.* Kadar jih rani kak nov ukrep italijanskega imperializma, vstanejo proti njemu tudi z orožjem v roki. — Tako je tudi sedaj prišlo do oboroženega upora na Kaliumosu, enem teh otokov. Italija je hotela vsiliti prebivalcem tega otoka sebi udanega škofa, narodnega izdajalca. Ti so ga pogнали z otoka in so s krogami sprejeli italijanske žandarme.

Kaj bo posledica tega upora? Gotovo, danes bo posledica samo povečan teror, danes bo še zmagala nadmočna Italija. Toda te žrtve niso zaman. Posamezniki so padli, stvar bo zmagala. Val revolucionarnosti je prešinil vse tlačene narode. Njihovemu vsepovsod stopnjevanemu odporu bodo končno morali podleči imperIALIZMI.

Pri nas pa so se v nedeljo vršile *nadomestne volitve v senat*. V Sloveniji sta bili postavljeni dve listi. Ena JNS, druga od bivše SLS. Zmagala je prva, kar ni čudno z ozirom na to, da so volili samo poslanci, banski svetniki in župani.

Zanimivo je to, da je bivša SLS sploh nastopila. Prvotno je naletela na težave in je njena lista bila razveljavljena. Na pritožbo je drugostopno sodišče potrdilo njeno listo. V Beogradu ima SLS zaslombo. Iz tega in iz mnogo drugega smemo sklepati, da je SLS opustila marsikatero zahtevo, katero je postavljala še pred tremi leti in ki so ji pridobile takrat velike simpatije slovenskega ljudstva.

Pred nekaj dnevi je govoril na radiju sedanji ministrski predsednik Jevtič. Povedal je, da na razorožitev ni misliti in da bo treba organizirati mir na drugi osnovi. (Ali se to pravi na zvezah dveh v edno bolj nasprotnih si taborov?) Iz njegovega govora razberemo na dalje, da se vrše pogajanja med Jugoslavijo in Italijo in da se bosta pobotali. Končno je ministrski predsednik govoril tudi o raznih davčnih olajšavah in javnih delih. O javnih delih bomo prihodnjic

več povedali. O davkih pa je min. predsednik rekel, da ljudstvo ne zanima, koliko davka plača, temveč da ga zanima samo *kako* ga je treba plačati. Mi pa mislimo, da je zelo važno, koliko davka je treba plačati in pred vsem, da ni tukaj samo vpra-

šanje koliko in kako, ampak tudi vprašanje *kdo*? Najvažnejše je ravno to, da morajo davki zadeti samo tiste, ki zmorejo, t. j. bogate industrialce, veleposestnike, veletrgovce in bankirje. To je ravno najvažnejše.

Naša vlada je razpustila parlament in razpisala nove volitve za 5. maj tega leta. Volitve bodo javne, kakor prejšnje. Več prinesemo v prihodnji številki.

SLOVENSKA GRUDA.

Beda pohorskega kmeta.

Slika iz veselega smučarskega raja.

„Ljudska pravica“, ki edina izmed naših časopisov v resnici in ne samo na zunaj zastopa interese kmetiških in delavskih slojev pri nas, je prinesla že nekaj resničnih slik trpljenja slovenskega kmeta na slovenski grudi. V zadnji številki smo čitali o srednjeveški tlaki prekmurskih „berošev“ in prejeli njihove pozdrave vsem slovenskim kmetom. Danes pa pogledimo malo v življenje pohorskih kmetov s severozapadnega dela Pohorja, hribov na desnem bregu Drave na Štajerskem, skoro na meji današnje države. Naša zemlja je ostali Sloveniji skoro prav tako malo znana, kot je bilo do nedavna naše Prekmurje. Razmere v nji pa so tako težke, da bi morala naravnost vabiti k pomoči vse tiste naše reformatorje, ki v časopisju in na zborovanjih govore o odpomoči kmetu v velikih besedah, v stvari pa ne pomagajo prav nič in njihovo delo nam samo škodi, ker zares koristijo le sebi in tujim interesom. Pohorski kmetje sicer niso vse od temnega srednjega veka sem robotali tujim grofom, kakor prekmurski „beroši“. Toda zapadli so in padajo vedno bolj, od svobodnih ljudi v srednjeveško tlako, ne grofom, temveč nekaterim domačim veleposestniškim magnatom.

Kmečki domovi po severnem pobočju Pohorja so samotno raztreseni po hribovju. Ti kraji so povečini gozdnati, le vmes so ob posameznih kmetijah travniki in malo polja, ki skromno preživlja družino. Vse gospodarsko življenje teži v dolino, kjer je ob Dravi železnica, ki odvaža naš les, glavni izvozni produkt iz pohorskih hribov. Zemlja je last bogatega veleposestnika iz stare domače rodbine, ki si je počasi pridobila ogromne gozdove, tako, da ima sedanji lastnik celo industrije z vrsto žag, da je od njega odvisno življenje vsega

ljudstva po tem delu Pohorja. Delavec v tovarni še zdaleč ne čuti svoje odvisnosti od podjetnika tako zelo, kot pohorski kmet od veleposestnika.

Veleposestnik je lastnik kmetij, ki jih daje kmetom le v najem. Ker pa ni tu nikjer in iz ničesar mogoče vzeti denarja, kmetje ne plačujejo najemnine z denarjem, ampak z delom. Veleposestnik je prišel do kmetij na ta način, da je nekje posekal gozd in zgradil hišico in jo dal v najem sinu enega izmed svojih kmetov, ki se je hotel oženiti, pa ga kmetija starišev ni mogla več zdrževati. Mladi kmet si je ustvaril družino in zgradil najpotrebnejše gospodarsko poslopje, z veleposestnikom pa sklenil pogodbo, da bo za najemnino spravil na leto 40 ali 50 kubičnih metrov obdelanega lesa v dolino. Pogledimo sedaj, kako živi tak kmet. Vzemimo za primer kmeta X. visoko gori na Pohorju, dobrih 5 ur hoda od železnice. Pred tridesetimi leti je vzel od veleposestnika v najem malo kmetijo na grebenu hribov, ki visoko gori samotna gleda v dolino. Kmet ima 6 otrok, najstarejši sin je star 17 let. K hiši spada nekaj polja, raztegnjenega po strmem pobočju, v hlevu sta dve živini. Po najemniški pogodbi mora spraviti na leto 40 m³ lesa brezplačno v dolino. Za to delo porabijo vsi člani družine, ki so odrasli in dela zmožni, 2—3 mesece na leto. Treba je posekati drevje, ki ga določi veleposestnikov gozdar in v zimskih mesecih, ko je visok sneg, spraviti v dolino. Lahko si predstavljate, da je to delo za kmeta zelo težko, veleposestnik, ki ima večje število takih kmetij, ki jih daje v namen, pa ima tako že cela desetletja brezplačno delavno silo! Bogati gozdovi mu dajejo lesa v obilju, preprosto kmetiško delavno ljudstvo pa mu spravi takorekoč zastoj ta les do železnice. Na eni strani velikanski napor brez koristi, na drugi velikanske koristi brez velikih naporov. Za obdelavo polja

Tretji poklic gospoda Dandele.

Državljan! Dovolite, da vam pripovedujem o gospodu Dandeli. Toda, prosim vas, nikar se ne prestrašite tega čudnega imena. Ime je dostojno in prav pristoja temu gospodu. Povrh pa se moram izogibati vseh človeških imen. Kajti lahko se mi zgodi, kakor se mi je zadnjokrat, ko sem opisoval nekega Lešnjeka, in o katerem sem trdil, da se mu je od vojnih grozot zmešalo, in je sklenil, da nikdar ne bo streljal. Tedaj namreč, pri Lešnjeku, se mi je zgodilo, da se je znašel nekak Lešnjek, prišel nadme s puško in trdil, da se mu ni zmešalo in da ni sklenil, da ne bo več streljal, temveč ravno nasprotno, da se mu ni zmešalo in da bo še streljal. Hvalabogu. Namreč zastran streljanja. Toda mene je obšla bridka žalost in velik strah: lahko se zgodi, da od tega bučnega streljanja doleti še mene kaj. In zato ne morem, da mu ne bi zaklical v pozdrav: Bog te

živi, ti stari grenadir, ti feldbebel Franceta Jožeta. In zdaj mislim, sva si spet dobra in to je prav. Bodi hraber, kakor si bil doslej. — Zato torej, državljani, sem se tokrat izognil vsem Lešnjekom in vsem našim spodobnim ljudem in zdaj se mi ni bati, da bi še kdo rogovilil nad menoj zaradi svojega častitljivega imena, ki mu nič nočem. Dandela torej (upam, da ne bo začel lajati nad me), je častitljiv možak. Vse življenje je bil ovaduh in demagog. Kot ovaduh si je pridobil nevenljivih zaslug, kakor za zdanjo, tako za prejšnjo domovino. Sijajen je bil vedno in je še kot demagog. Jaz sem vedno nesrečen, ker me Bog ni obdaril s tem velikim darom demagoštva. Verujte, da bi se mi dobro godilo na svetu. Tako pa je zastoj vse moje delo. Ako pravim, da je sneg bel, tedaj se dvigne demagog in kriči nad menoj: Sneg ni nikakor bel, temveč docela črn in da sem brezverec, ker učim da je sneg bel. Kričal sem o siromaščini po svetu, toda, prišel je demagog in mi dokazal, da na svetu ni siromaščine.

In naposled je pridjal: Če je že siromaščina, mora biti tu, ker je potrebna. Zaradi nekaterih ljudi ki sicer ne bi mogli dajati miloščine in se sicer ne bi nad svetom razlivala velika čednost dobrodelništva in milost zaslužnja. Kajti res je: Kaj bi pa začeli bogati, ako nekega dne več ne bi mogli dajati miloščine; to je: če bi jo ponujali po svetu, pa je nihče ne bi hotel sprejeti, temveč bi vsakdo rekel: Čemu meni tvoja miloščina?! Jaz imam svojo pravico do kruha in si ga lahko služim, dostojno in pošteno. Miloščine pa ne maram ne tako in ne drugače. Na svet bi se naselilo črno gorje. Slejkokrej, državljani, bo vedno moralo tako ostati, da se bodo nekateri morali žrtvovati in bodo ostali reveži, čeprav bi se znalo kdaj vsemu človeštvu dobro goditi; nekateri, tedaj, državljani naj se žrtvujejo in naj žive še dalje obupno življenje v bedi, v barakah in razcefrani; vse samo zato, da bodo bogatci, ko bodo šli na sprehod, lahko odpirali debele denarnice in po svojih otrocih bednikom poslali dinar v

prevrnjeni klobuk. Bedniki se bodo tako nekako preživeli, bogataši pa bodo pridobili veliko zaslužnje s svojimi dobrimi deli. In milost se bo razlila nad tiste, ki darujejo, in nad tiste, ki sprejemajo. In potrebni smo tega vsi.

Toda — nazaj! Vedno se mi tako zgodi, da se preveč razgovorim in hodim po stranpotih, namesto, da bi šel dostojno po veliki poti naprej, po lepi cesarski cesti. In bojim se, da me bodo spet nahnili in mi očitali, da sem brezbožnik. Spokoril se bom, državljani. Nič več ne bom pisal o pravici ljudi, ki pravijo o njej, da je tuja pravica — in to je jasno, da je tuja, ker ljudje svoje pravice še nikdar imeli niso! — temveč bom poslej pisal o ljudski krivici. Preklical bom torej vsa svoja grda pisanja, blatenja in podobno. Potrkajmo se, državljani, na prsa in spoznajmo, da nismo mi tisti, ki se nam godijo krivice, vnebovpijoče krivice, kakor sem doslej lagal, temveč je obratno res, da smo mi tisti, ki delamo vnebovpijoče krivice. In če bomo to priznali,

ostane kmetu letni čas, pridelki pa so ob dobri letini komaj tolikšni, da skromno preživljajo družino. Če pa se zgodi, kot je to bilo letos, ko je kot orehi debela toča v 10 minutah pobila z drevja vse sadje, da so bile veje v poletju gole kot po zimi in od krompirja, zasajenega na njivi, ni ostalo drugega izdelka, katerih stebila, potem družina dobesedno strada celo leto, kajti banovinska podpora 500 Din ne pomeni pri taki nesreči skoro nič! In kje je sedaj denar za obleko, za orodje, za siadkor in vse drugo? Otroci so oblečeni v cape in obuti v čevlje domačega izdelka, katerih zgornji deli so iz slabo strojene kože lani zaklanega prašiča, podplati pa leseni. In to visoko v hribih, kjer ni s plugom izvoženih cest, ampak je vsak korak v globok cel sneg novo trpljenje. Šola pa dobro uro daleč.

V sedanjem času mnogo pišejo o higieni in o zdravih stanovanjih. Morali bi priti v naše hribe, da bi videli, kaj se pravi nezdravo stanovanje. Hiša je mala in v ozki sobi, ki je komaj tri metre dolga in široka, spita oče in mati ter 6 otrok. Ni posteljnine, voda za pranje daleč, novega se že cela dolga leta ni kupovalo, da je tudi sicer močno domače platno, že raztrgano — otroci spe po ves dan v svojem kotu zadelani s strganimi cunjami. Turisti prihajajo mimo s fotografskimi aparati, da love na plošče lepote drevnih in hribov, ali se bo kdaj našel kateri, ki bo fotografiral brez olepšav to bedo, tako kot je vsak dan in jo pokazal svetu?

In otroci tega pogorja. Pravijo, da so po večini spočeti v vinu. Kajti skrbi dnevnega življenja in naporji so tako hudi, da si kmet ne zna pomagati drugače, da prežene vsaj za kratek čas moreče brige, kot da seže po vinu ali moštu. In tako preide počasi v navado, da gre nekajkrat na dan v klet. To pa se pozna na otrocih in sicer pri vsaki generaciji bolj. Otroci pa so skoro vsi slabotni in blede, mnogi med njimi pa tudi duševno zaostali. Že dojenček dobiva vino, da je v omotici miren in ne moti matere pri delu. Tudi če gre mati v gozd ali na strma pobočja hriba, na njive, ne more jemati s seboj otroka in tako mu da vina, da zaspi. Takoj pa, ko otrok toliko doraste, da je sposoben za prvo delo, je že vprežen v jarem, ki ga ne bo izpustil nikdar več. Z očetom v gozd ali na polje, oziroma z vozom in hlodi v dolino.

In „kulturni napredek?“ Šola je tu posebne vrste. Ena sama soba in en sam učitelj za osemrazredno šolo!

Pouk prične ob desetih in traja do treh. Otroci se zberijo v vseh hribov, ker so domačije nekaterih zelo oddaljene, se zbirajo počasi k pouku. Vsi bedni in raztrgani, sede premrazeni nekaj ur v sobi, kjer se kadi peč in piha pri oknih. Učitelj je v težkem položaju. Otroci morajo delati poletni na polju, po zimi v gozdu. Od dela zavisi življenje vse družine in tako je to važnejše, kot šola. Kaj naj stori učitelj spričo večnih zamud? Naj jih prijavlja šolskim oblastem, ki bodo pošiljale starišem denarne globe, ki jih morejo ti odslužiti zopet le z delom, radi česar bo moral ostajati otrok še več doma? Kaj naj napravi z otrokom, ki pove, da imata z bratom eno samo obleko in da bosta izmenoma vsak en dan prihajala v šolo? In kaj z otroci, ki nimajo denarja za šolske zvezke, ki so predpisani za vso državo enaki, ki prihajajo iz Beograda in za katere je treba dinarje, ki jih ni niti za rdečo živinsko sol, ki jo tu gori uporabljajo ljudje, kaj šele za šolske zveke. Ko hodi otrok vrsto let v isti prostor in enako družbo, ko se njegov „razred“ loči le po številki od drugih, stvarno pa so zgneteni vsi razredi ob istem času v isti razred in učitelj-umetnik, ki uči vrsto predmetov v osmih razredih istočasno, počasi „doštudira“, to je, doseže leta, ko mu ni treba več v šolo in ostane doma. Kaj sedaj? Da bi šel kdo v mestne šole, ni govora. Saj na vsem pobočju skoro ni človeka, ki bi bil star dvajset let, pa bi že videl Maribor. Torej ni bilo denarja niti za eno vožnjo, kje bo šele za šolanje. Tudi v kako obrt ni mogoče, ker ni nikogar, ki bi ga vzdrževal za časa učne dobe. Nič drugega kot ostati doma.

In kot očetu pred tridesetimi leti, bo dal sedaj tudi njemu veleposestnik mogoče parobek gozda, kjer bo v najskromnejšo hišico privedel nevesto, da bosta garala vse življenja, imela otroke, ki zopet ne bodo imeli ničesar od življenja, ampak zopet le delali, trdo in težko delali za najborejšo skorjo kruha, za rdečo sol in lesene podplate.

Če se ne bo nekoč izpremenilo kako drugače.

Podeželski trgovec nam piše

O tem, da se je začel gospodarski položaj podeželja boljšati, ni govora. Na dan 1. februara t. l. je znašal dnevni promet v moji trgovini 7 dinarjev in 25 para in sicer sem

prodal za 7 din in 25 para živalske soli, katere pa živali ne bodo nikoli okusile, ker se bodo z njo sladili naši podeželčani, dalje škatljico vžigalic, katero je kupil kmet K. A., ker je prišla vrsta nanj. Zadeva je ta, da kupi vsak sosed v določenem času škatljico vžigalic. Vsi ostali pa hodijo k dotičniku po žerjavico, ali pa si prihajajo tje prižigati svojo pipo, ki je nadevana z „valdmajstrom“ ali pa Drava cigareto. Vžigalnice so pri nas financirane popolnoma iztrebili. Končno sem ta dan prodal pol kg. Dr. Pirčeve sladne kave za 5 dinarjev. Sladkorja v novem letu sploh še nisem prodal in ga tudi nimam na zalogi, ker ga nihče več ne zahteva. Kavo iz Proja kavinskih izdelkov pijejo naši ljudje nesladno ali pa si jo sladkajo s saharinom.

Po drugih specerijskih predmetih sploh ni povpraševanja. V zimskem času prodam tu in tam nekaj popra za domače klobase in včasih tudi kak košček mila, s katerim se umivajo kmetovalčevi otroci pred odhodom v šolo. Če „kriza“ ne bo ponehala, potem bodo otroci prihajali v šolo umazani in ne da bi zavžili kaj toplega za zajutrak.

Opomba uredništva: Iz dopisov, ki jih prejemo, smo doznali med drugim, da dajejo v Halozah otrokom mesto zajtrka 1 čašo jabolčnika in skorjico kruha. Skrajni čas je, da se izboljša položaj slovenskega kmeta, da ne bo prisiljen v svoji bedi alkoholiziral otrok. Pred vsem pa je dolžnost oblasti, da preskbi otrokom zajutrak, vsaj nekaj kave in kruha.

Naši gozdovi.

Prinašamo — v celoti in popolnoma neizpremenjen — članek o gozdovih in agrarni reformi, ki nam ga je poslal kmet iz Dolenjske. Naš list je namanjen v prvi vrsti temu, da se v njem lahko svobodno oglašajo naši slovenski kmetje in delavci — v kolikor je seveda samo od nas odvisno. O „agrarni reformi“ smo v zadnjih petnajstih letih zelo mnogo slišali in se je o njej mnogo razpravljalo, toda naši kmetje sami, pri katerih je to vprašanje naravnost življenjske važnosti, so prišli pri tem zelo redkokdaj do besede, zato je tem bolj potrebno, da jo iznesejo tam, kjer jim je to mogoče — v svoji „Pravici“.

Uredništvo.

Sneg je pokril zemljo in nastala je prava zima. Letos je sneg prišel bolj pozno in slišal sem razne gospode govoriti, kako težko pričakujejo snega, da bi se mogli drsati, sankati in smučati. Nam siromakom pa sneg in mrzav prinašata čisto druge skrbi. Revno smo oblečeni, naši čevlji so slabi, raztrgani, obleka poletna, mnogi so brez zimskih sukenj, malokdo med nami ima tako dosti zimske

obleke, da ga ne zebe. In tudi po mnogih naših vaških kočah in bajtah je zdaj mrzlo in neprijazno. Pri nas doma imamo majhno zidano hišico in zdaj pozimi je notri tako mrzav, da me še pri peči zebe. Vse stene so mokre, da se kar cedi. Če pa pritisne bolj mrzav, stene zamrznejo in se svetijo kot steklene. V taki hiši mora biti doma bolezen, prehlad in jetika in nič ne pomaga vsa snaga, ki nam jo gospodje toliko priporočajo. Svojega gozda nimamo. Drva moramo kupovati, pa kupimo samo toliko, da si moremo skuhati borno jed. Koliko imamo vsako leto skrbi in tekanja, da si nabavimo nekaj drv. Lahko je kupiti tam, kjer je denar, ali pri nas malih kmetih in bajtarjih ga ni. In ne manjka drv samo pri naši hiši. Vem, da je tako še po mnogih drugih slovenskih vaseh.

In vedar često slišimo, kako je Slovenija bogata na gozdovih. Ogromne množine lesa se vsako leto izvozijo iz države, mi pa prezebamo po naših revnih hišah. Kako to?

Vsi gozdovi v Sloveniji merijo 680.000 hektarjev. Skupni letni prirastek teh gozdov se ceni na okoli 2 milijona kubičnih metrov letno. To je precej, ali slovenski mali človek, delavec, bajtar, mali kmet in obrtnik ima malo koristi od tega bogastva. Uratnik pravi v knjigi „Prebivalstvo in gospodarstvo Slovenije“, da je v Sloveniji 37,4% kmečkih obratov brez vsakega gozda. To so večinoma bajtarji in mali kmetje. Pa tudi oni kmetje, ki imajo kaj gozda, ga večinoma nimajo zadosti. Računa se, da ima okoli 120.000 malih gozdnih posestnikov (z izvod 5 ha gozda) v svojih rokah samo 237.000 hektarjev ali 35% vsega slovenskega gozda. In v tem številu so skoro vsi slovenski mali in srednji kmetje. Zato pa imamo v Sloveniji 33 gozdnih veleposestev s površino nad 1000 hektarjev, ki merijo skupaj 116.000 ha ali 18% vsega slovenskega gozda. Največje gozdno veleposestvo v Sloveniji je cerkveno in meri nad 25.000 ha. Gozdnih veleposestnikov z nad 100 ha gozda je v Sloveniji okoli 300, ki imajo v svojih rokah okoli 180.000 hektarjev ali nad eno četrtino vseh slovenskih gozdov. Preostanejo še gozdovi, ki merijo po 30—50—80 ha. Ti so večinoma v rokah raznih vaških in trških magnatov. Vidimo torej, da imajo slovenski mali kmetje, obrtniki in bajtarji, ki tvorijo ogromno večino našega vaškega prebivalstva, v svojih rokah samo eno tretjino gozdov. Večina slovenskih gozdov pa je v rokah malokdoštevilih magnatov in veleposestnikov.

lahko upamo, da se nam bo nekoč dobro godilo. Bog je usmiljen! Kaj bi tarnali nad to bedno človeško dolino. Tu smo samo na preizkušnji, ki se nam bo štela v dobro, ako jo dobro prestanemo. Zatorej poslej ne kolnimo eksekutorja, ako nam pride v hišo, temveč mu odprimo vrata na široko in mu veselo recimo: Pozdravljen, brat, ki prihajaš k nam. Sedi za mizo in zapiši vse, kar imamo. Če smo doslej premalo plačevali, pa napiši več! In potlej mu postrežimo s šunko in z vinom, da nas bo hvalil, ko se vrne med svojce. In ti, kmetica, ne godrnjaj zavoljo jajc. Če ti dajejo za jajce dvajset par, ne preklinjaj, temveč reci: O, to je preveč, toliko jajce ni vredno. Ako mi date pet par zanje, tedaj vam je dan, saj vem, da je na svetu velika revščina. Naj torej pomagam siromakom. Kdor nima dela, naj ne preklinja svojih predpostavljanih, temveč naj se jim zahvali, ker si bo tako lahko pridobil zasluženje, namreč s potrpežljivostjo. Delavske žene naj ne godrnjajo, če

nimajo kaj kuhati, temveč naj pogasijo ogenj, sedejo na klop in se tolažijo, da bodo že kuhale, ko bo kaj za lonec. Če pa oče ne more otrokom kupiti obleke, naj se takisto potolaži. Naj pa otroci sedijo doma in se vadijo v čednosti prenašanja. In čakajo naj, da pridejo časi, ko bomo lahko spet kaj oblekli in stopili ven. Čimdalje bomo nagi posedali v kotu in čakali, boljše bo, večje bo naše zasluženje. In zato, da izpolnimo pravilo in zadostimo vsemu, ker nekaj revežev, kakor rečeno, mora ostati vedno med nami. — Toda, zopet sem se oddaljil in se mi je bati, da bodo privreli nadme in me opljuvali. Vstran torej od tod. Samo to še: spokorimo se tedaj in recimo: Bili smo zaslepljeni, ker smo vam očitali, da nam delate krivico. Odpustite nam in sprejmite naše priznanje: Ne vi nam, temveč mi vam delamo krivico. Odslej bomo znižali ceno kravam, ker so predrage. Tudi jajca bodo cenejša.

Namenil sem se, da vam pripovedujem o gospodu Dandeli. Toda,

me je zaneslo, kakor vedno, kadar vam začnem pripovedovati. Hotel sem vam povedati nekatere nove izsledke, ki sem jih dognal pri gospodu Dandeli. Kakor znano, je gospod Dandela visoko zaslužen mož, da mu ni enakih. Toda, zgodilo se je, da sem odkril pri tem visoko zaslužnem možu druge, nekatere docela, bi rekel človeške lastnosti. Sicer me je malce sram pripovedovati vam o tej njegovi lastnosti, takorekoč strasti, vendar si ne morem kaj: namreč, mogoče bi ga kdo rabil in tedaj bi bilo dobro, da se obrne nanj in ga poprosi za pomoč. On bo rad pomagal, kakor vedno. Namreč, gospod Dandela je naznanil svojim prijateljem, da zna vkapljati in da rad opravlja ta posel. Dejal sem, da me je sram, ker vam moram pripovedovati take stvari, vendar, oprostite, mislim sem, da bi mogoče kateremu kaj koristil. Ako torej imate kakšnega nedostojnega petelina na dvorišču, nesite ga tedaj gospodu Dandeli, da ga vkopi in petelin bo postal dostojen in čednosten. Pri nas je neka čednostna ženska imela na

dvorišču mladega petelinčka in mladoputko, lepega petelinčka in lepo deviško putko. Tudi ženska je bila čednostna in dostojna ženska, z globoko moralno, vsaj zdaj na stara leta. Rada je posedala na postenju, grejoč se na soncu in dremuckala. Toda, ko se je predramila, je vedno opazila, kako petelinček podi putko in misli na greh. To se je neprestano dogajalo. Putka pa se je otepala. Navadno je skočila prek plotu, na sosedovo. Tam je kukurikal sosedov velik, stari petelin. Ko je torej putka preskočila plot se je rešila mladege petelinčka in greha. Tako bi bilo misliti. Toda, zdaj je prikorakal stari sosedov petelin in popraskal okoli te čednostne putke in je ona lepo počepnila. In to se ni zgodilo samo enkrat, temveč vsak dan. Greh je bil očiten, celo velik greh. Tedaj je ta ženska — stara Karnabula se imenuje — ujela petelina in putko in nesla h gospodu Dandeli. Gospod Dandela je požrl slino, misleč, da mu je ženska prinesla putko in petelinčka v dar.

„Hoho“, je dejal, „mati, kaj ste

Uratnik pravi v svoji že omenjeni knjigi: Bogati gozdovi na Pohorju, planine v predgorjih Triglava in Karavank, v Savinjskih planinah, obsežni gozdovi okrog Kočevja in Novega mesta, so po večini v rokah veleposesti. Ta gozdna veleposest je po svojem večjem delu v lasti nemškega fevdalnega plemstva. V okrajih Maribor, Slovenska Bistrica, Konjice, Marenberg, Gornji grad, Brežice imajo obrati iznad 50 ha zemlje v svojih rokah 28 do 49,5% vse zemlje (tu so mišljeni gozdovi in obdelana zemlja s travniki in pašniki). Ta zemlja je v posesti 770 oseb, med tem ko je vsega prebivalstva v teh okrajih 160.000 oseb.

Ti veleposestniški gozdovi so bili v starih časih skupna last kmetov. Vsak kmet, ki je bil solastnik gozda, je sekal drva za svojo potrebo, grabil listje in hodil na lov. Ščasoma pa so si graščine, posvetne in cerkvene, začele prisvajati te gozdove. Kmetje jih seveda niso radevolje dali iz rok. Stoletja dolgo so bili krvave boje za prejšnje pravice „za staro pravdo“. Eden važnih vzrokov kmečkih uporov v prejšnjih časih je bil namreč tudi ta, ker so graščaki zmiraj bolj jemali kmetom pravice do gozdov. Ta borba se je končala s porazom kmetov. Graščine in samostani so si prisvojili gozdove kot svojo lastnino, dasi so bili nekdanji vsi gozdovi, kot že rečeno, last kmetov.

Vlada graščakov, velikih in malih, je pri nas trajala do leta 1848. Med tem se je razvilo meščanstvo, fabrikanti in trgovci, in po revoluciji 1848. so si oboji: graščaki fevdalci in meščani-kapitalisti, razdelili oblast. S silo pa so potlačili gibanje kmetov, ki so takrat med drugim zahtevali tudi to, da se jim dajo gozdovi.

Predvojne slovenske stranke so bile, kar se tiče gozdov, na strani veleposestnikov. Ravno tako pa tudi naše povojne stranke. Naravnost sicer tega nočejo priznati in včasih celo pišejo, da so za agrarno reformo. Ali to je samo pesek v oči nam siromakom, da ne vidimo resnice. Če bi bile res za kmeta, bi bile agrarno reformo tudi izvedle. To kar so izvedle, je bilo naravnost sramotno malo. Pred par leti sem čital v „Kmetškem listu“ tole: „Ako vzamemo za primer veleposestvo ljubljanske škofije, vidimo da meri njegova površina nad 25.000 hektarjev. Po zakonu o agrarni reformi je bilo odvojenega zemljišča za agrarne interese samo okrog 80 ha. To se pravi toliko kot nič. Ali vzemimo kočevskega Aueršperga, čigar veleposestvo meri 24.000 ha. Oddvojenega ima do sedaj samo

52 ha za agrarne interese. Vse drugo mu je ostalo nedotaknjeno“. Tako je bilo pred par leti in mislim, da tudi danes ni veliko bolje.

Zadnja leta nam razni gospodje večkrat kaj govorijo in pišejo o agrarni reformi. Ali vsi ti predlagajo, naj bi ostalo graščakom do 1000 ha gozda vsakemu, a drugo naj bi prevzeli agrarni interesi in plačali odgovarjajočo vsoto. Govorijo še celo, naj bi kmetje sicer plačali te gozdove, dobili jih pa ne bi v svoje roke, ampak bi bili pod nekako skupno javno upravo.

Taka agrarna reforma ne bi bila nobena agrarna reforma. Mi bi gozdove plačali, dobili jih pa ne bi v roke. V to skupno javno upravo bi se vrinili razni ljudje, ki bi kradli in goljufali. Mi siromaki ne bi imeli nobene koristi od take agrarne reforme, ampak samo škodo.

Vsa ta razna graščinska in cerkvena veleposestva so bila nekdanji last kmetov in so jih gospodje kmetom z nasiljem vzeli. Edino pravično bi bilo, da se sedaj vsa ta veleposestva popolnoma in brez vsake odškodnine razlastijo in zastoj razdelijo med vaše siromake, delavce, bajtarje in male kmete brez gozdov. Na kak način bi pa potem ti izkoriščali gozdove, to naj bo njihova stvar. Če večina v enem kraju sklene, da bi se skupno uporabljali, naj se uporabljajo skupno in če večina sklene nasprotno, naj se ti gozdovi razdelijo na posameznike, seveda brezplačno. To bi bila edina pravična rešitev naše gozdne agrarne reforme in mi vaški delavci, bajtarji in mali kmetje to tudi odločno zahtevamo.

KAKO PA KAJ DOMA?

Povišanje cen sladkorja Še nedavno so vedeli nekateri naši listi, da je konec sladkornega kartela pri nas in da se bo cena sladkorja znižala. Poročali so, da je v Vojvodini že po Din 12.— kg. Pri veletrgovcih je bil takrat sladkor kocke po Din 13-50, sipa Din 11-70. Toda v odgovor na te vesti (pač znak, kako so vse take vesti o izboljšanju in o „pocenitvi“ v naših meščanskih časopisih zanesljive) je začela cena sladkorja rasti. Prvi teden za 0-20 Din, nato 0-30 in te dni zopet za Din 0-25, torej je skupno narasla cena sladkorju v zadnjem času za 75 p. pri kg. Torej o znižanju cene ni govora, kvečjemu zvišala se bo še, če bo tako narasčala. Ali tu ni pomoči in je našim kmečkim in delavskim gospodinjam določen res samo saharin, da sladkajo z njim svojim familijam voden kavo? Ali trošarine na sladkor, na kateri dobi država brez prometnega davka Din 8-05 za kg. nikakor ni mogoče znižati in morajo tudi veliki profiti fabrik sladkorja ostati nedotaknjeni? Saj delavci v sladkornih fabrikah in tudi kmetje, ki peso pridelujejo, ne dobe skoraj nič.

mi prinesli to putko in petelinčka?“
„Ne“, je dejala Karnabula, „gospod, nekaj sem jih hotela prositi. Greh se dela na mojem dvorišču, velik nedostojen greh.“

„No in . . . ?“

Karnabula je zardela. Ni hotela povedati, da jo spominja na njena mlada leta, ko je imela moža in raje hodila drugam, kakor k možu. Rekla je samo: „Greha ne morem videti.“

„To je lepe in krepostno. A tu se da pomagati. Odpravili bomo enemu, kakor drugemu grešno poželenje. Mir boste imeli poslej. Vidite, včasih so rekli, naj si človek izkoplje oči, ako ga pohujšajo. Zdaj se to da na drugačen način odpraviti. — A kakšen je drugače ta petelinček? Lepe vrste je videti.“

„Dober petelinček je, jako lepe vrste, ampak nasilen.“

„O — boste videli, kako dostojen bo. Nič več ne bo mislil na greh. — A kakšna je putka?“

„Lepa putka, a jako grešnega mišljenja. — Samo k sosedovim bi hodila.“

„O — to ji bomo odpravili. Da bi že vsaj doma delala greh, ako ga misli. Doma se lahko prikrije. Kaj bi morali tudi drugi vedeti, da je grešnica. Saj smo vsi grešniki, a človek se vsaj skriva. Putka pa ne misli na to, temveč javno, k sosedovim. Kratek proces je treba napraviti in greh odpraviti. O, to jima že pokažemo. Ne enega ne drugega več ne obide grešno, mesno poželenje.“

Med tem je Dandela lepo z nožičem opravljal posel. Operacija je šla po sreči. „Greh je treba odpraviti“, je govoril bolj zase. „I pri živali i pri človeku. In zdaj imamo jako lepo vedo za to, kako se da na lep način odpraviti.“

Karnabula je odnesla putko in petelinčka. Nekaj časa sta žalostno pohajkovala po dvorišču. Počasi pa sta spet oživela. Toda, o grehu več ni bilo sledu. Petelinček več ni preganjal putke in putka več ni zahajala k sosedovim. Lepo sta koračila po tratnici in se pomenkovala, večer pa odšla spat brez greha.

Toda zgodilo se je pri tem ne-

kaj drugega. Prej je putka znesla vsak dan eno jajce. Zdaj pa več sledu ni bilo o jajcih. In trebalo je kupiti sol, a jajca ni in ne. Prestrašena je Karnabula odšla k Dandeli in mu potožila.

„Tako?“ je dejal Dandela. „To je treba premisliti. Samo petelina bi morali kaznovati, putke pa ne. — Vse peteline je treba kaznovati, samo tiste ne, ki se sami odpovejo grešnim mišlim. A putke naj ostanejo zastran jajc. In greh bo nemogoč.“

Karnabula je morala začeti znova gojiti piščance. Samo petelinčke bo nesla k Dandeli. Kakšen bo uspeh tega, še ne vemo, vsekakor vam pa sporočimo. Toda lahko vam pa že svetujemo zdaj: kdor vidi, da se na njegovem dvorišču dogaja greh, hajd s petelinčkom k Dandeli. On ima veselje v tem. In tudi zaradi greha rad pomaga ljudem. Čemu greh, ko se lahko brez njega živi.

Ne zamerite mi, da vam pišem zgodbe o putkah in petelinčkih. Namreč se mi je zgodilo nekaj neprijet-

D O P I S I.

Naročnikom „Ljudske pravice“!

List smo razširili na 6 strani, ker je štiristranski pretesen za vse stvari, ki bi jih radi objavili. Tudi naklado smo zopet povečali. Onim ki delajo na vse kriplje proti listu, se ni posrečilo, da bi zavri. In če še ne moremo izdajati tednika, bo zato naš list šeststranski, kar bo vsaj nekoliko potolažilo naše željne in zveste bralce.

Ko Vam sporočamo to vest, da smo list razširili, Vas obenem prosimo, da ne pozabite na naročnino. Storite svojo dolžnost do lista, ker si lahko predstavljate, da nimamo za sabo nikakih denarnih veljakov. Ti lista, ki se poteguje za delavske in kmečke interese, ne bodo podpirali.

U R E D N I Š T V O.

Murska Sobota.

Prve obratne volitve v soboških tvornicah! Na nečloveške razmere, v katerih živijo delavke v soboških tvornicah perila so postali pozorni delavci in kmetje cele Slovenije, ki so predvsem potom „Ljudske pravice“ spoznali njihov obupen položaj. V mnogem kottičku slovenske grude so šele po „Pravici“ zvedeli, da ima tudi Sobota delavstvo in da je to delavstvo še mnogo nesramnejše izkoriščano kot drugod, ker še ni dolgo v industriji in še ni poteklo mnogo časa, odkar je zapustilo kmečko grudo, ki ni mogla hraniti številnih kmečkih družin. Tudi socialne zakonodaje ni poznalo in se zato ta sploh in izvajala. Pri vsem tem tudi Delavska zbornica ni mogla molčati in se je odločila, da pošlje svojega odposlanca, ki naj v fabrikah intervenira. Delegatu Delavske zbornice se je zgodilo skoraj isto, kar običajno uganja g. Cvetič z delavkami, kadar smatra, da jih bo mogel krotiti samo z novim terorjem. Vstop v obrat mu je dovolil namreč samo tedaj, ko mu je odposlanec zagrozil s posledicami onih zakonov, ki dajejo še danes delavstvu zaščito in ki za g. Cvetiča dosedaj sploh niso obstojali. Takoj nato je bil odposlanec obsut z prijaznimi vabilii, naj le pregleda vse knjige in da se lahko na svoje oči prepriča, da je vse laž, kar se o njem, njegovi ženi in gospé poslovodki govori. Res se je tam videlo, da je bilo vseh 100 delavk v celem letu kaznovanih samo za 120 Din, katera vsota je bila podarjena nunam; psovane, zmerjane in tepene pa da delavke niso bile nikdar. Vse

to je po njegovem samo obrekovanje in laž. Med tem časom pa so zaupnice g. fabrikanta, ki jih je na žalost tudi med soboškimi delavkami par, dobile skrivni nalog, da naj obrat takoj ustavijo, vse naj se pomete, plašče delavk, ki so bili razmetani po delavnici naj odnesejo ven, naj spuste ventilator i. t. d. Ko je odposlanec stopil v obrat, je lahko videl prezračeno dvorano in množico delavk, ki so z nerazumevanjem strmele v njega. Samo par delavk je z v oči padajočo dvorljivostjo skrbelo za njegovo udobnost. Za g. Cvetiča je šlo kakor namazano. Z galantno kretjno je privolil v skrajšani postopek volitev obratnih zaupnikov, delavke se niso upale spregovoriti in tako o razmerah in postopanju z njimi ni prišlo na svetlo čisto nič. Niti zmerjanje, niti psovanje, niti vse ostalo. Celo kazni ne, kljub temu, da je minilo komaj 48 ur od tistega dogodka, ko jim je bilo vrženo nazaj preko 70 srajc.

Drugi fabrikant, g. Šiftar, pa je bil bolj porazen. Odrekel je svojo privolitve za skrajšani postopek pri volitvah. To je sicer razumljivo, ker on je skoz in skoz trgovec in trgovci nikdar ne podpisujejo radi, zlasti pa tiste stvari ne, o katerih nimajo niti medlega pojma. Rekel je, da njegove delavke ne rabijo zaupnic, ker on z njimi tako ravna, kakor da bi bili vsi ena familija. Pred nedavnim so mu vaše delavke prinesle kolone, kar pa je, kot pravijo, pojedel pes. Neko delavko iz Kroga, ki je prišla iz otroške postelje in hotela nadaljevati delo, je lastnoročno suval proč od stroja in jo brez odpovedi sredi zime pognal na ulico. Čudna familija, bi rekel

nega. Opisoval sem svoje dni ljudi in tedaj so prišli nadme in mi očitali, da pišem o razuzdanosti in nečistosti našega naroda. Ker se zavedam svojega velikega greha, se bom poslej izogibal ljudi, pisal bom samo o putkah in petelinčkih. In radoveden sem, ali bodo zdaj tudi rekli, da pišem o razuzdanosti in nečistosti naših putk in petelinčkov? Namreč sem bil v življenju srečal nekaj razuzdanih ljudi, toda ne tiste, ki sem jih opisal, temveč druge, čeprav sicer pred svetom zgledajo jako dostojni, sem se jih vedno daleč izognil. Seveda, ako se bo dognalo, da pišem zopet o nečistosti putk, tedaj se bom moral lotiti nečesa drugega, na priliko črvov, ki je znano, da so brezgrešna bitja. In nastal bo nov slovenski roman, ki upam, da ga bodo posnemali po vsem svetu. Jaz pa bom postal slaven pisatelj in še Prekmurje me bo priznalo. Slava meni in vsem.

KRANJEC MIŠKO.

človek. To kaže tudi dejstvo, da so vse njegove delavke soglasno zahtevale volitve zaupnice.

Tudi „Zveza delavskih žen in deklet“ je bila obveščena — potom Ljudske pravice — o nemogočih razmerah in zatiranju delavk. Kakor je razvidno iz njenega namena, je to organizacija slov. delavk, ki ima namen, da jih v skupni organizirani borbi obvaruje pred izkoriščanjem in zapostavljanjem ter jim pribori boljše življenje. Njena borba je namenjena tudi skupnima sovražnikoma preprostega ljudstva — fašizma in vojninevarnosti. Priskočila je soboškim delavkam na pomoč in poslala v Soboto svojo tajnico, naj ustanovi podružnico. Spričo takega položaja naših delavk, smo veseli vsakršne organizacije, ki nudi vsaj nekaj možnosti, da bodo delavke prišle v njej do višje izobrazbe in ki jim bo dala vsaj nekaj zaščite. Seveda bo to mogoče samo v taki, kjer imajo res delavke besedo in ne njihovi šefi ali njihovi podrepaniki. Seveda je vsaka taka organizacija tri v peti delavskim zatiralcem in zmagale bodo samo v popolni slogi. Sestanek je bil napovedan. Šiftarjeve so prišle, Cvetičevih pa le ni hotelo biti. Iz razumljivega vzroka. Par besed je pri dekletih, ki so bila že toliko let strahovana in ki niso prav do zadnjega časa videle nikake možnosti, kako bi se izboljšal njihov položaj, da se niso upale priti na sestanek. Gospod Cvetič je sicer odposlancu Del. zbornice zatrjeval, da nima absolutno nič proti organiziranju deklet ali svojih pripomb o zborovanju se pa le ni mogel vzdržati. Toda ta strah pred podjetniki, ki so ga toliko let vcepili našim delavkam, je premagan in tudi najmanj zavedne med njimi spoznavajo, da imajo tudi one pravico do svobodnega in boljšega življenja in da lahko vsaj izven delovnih ur odločajo same o svojem življenju in delu doma in v organizaciji.

Pri volitvah za obratne zaupnice so v tvornici Cvetič delavke izvolile zaupnice iz svoje sredine, kljub vsemu javnemu prizadevanju gosp. Cvetiča in ostalih, da bi bile izvoljene njegove miljenke. Dekleta že vedo, kje morajo iskati takšne tovarišice v katere lahko zaupajo in ki bodo res zagovarjale in iznašale res njihove potrebe in zahteve. Ob priliki volitev je bil napovedan za naslednji dan sestanek „Zveze del. žen in deklet“. V tvornici je bilo delo končano ob 5 h in ker je bil plačilni dan so delavke čakale na izplačilo plače. Sestanek je bil napovedan za 1/2 6 h, izplačilo pa se je začelo ob 1/2 7 h samo zato, do bo kesno in da bodo vaška dekleta hitela domov in se tako ne bodo udeležile sestanka. Kljub kesnemu izplačilu so delavke prišle na sestanek in so se skoraj brezizjemno vpisale v društvo in s tem pokazale svoje hotenje s skupnim nastopom izpremeniti svoje nevdržno stanje.

Pozdravljamo vsak skupen in složen nastop soboških delavk. Zavedati se pa morajo, da se bodo morale tudi vse druge pravice izbojevati ravnatoko složno, kot so si zdaj in da jim podjetniki sami od sebe ne bodo ničesar dali. Ostati pa morajo složne in ne nasedati raznim podrepanikom, ki se bodo začeli pojavljati tudi med njimi, da bi jih razdvojili in tako oslabili.

Selo na Goričkem pri madžarski meji.

Dovolite, gospod urednik, tudi meni, da nekaj malega napišem v vaš in naš list. Že od začetka sem naročnik Ljudske pravice, in ga prerad berem. Le to je škoda, da še ni tedenski. Toda, to je od nas odvisno. Če

ga bomo dobro širili, in redno plačevali naročnino, vsaj četrtletno naprej, tedaj se ni bati, da tega ne bi dosegli. V nobenem listu ni tako dobro napisano, koliko bede je na svetu, in predvsem, koliko bede je tu pri nas v Sloveniji, in da lahko vsaj drug drugemu povemo o tej bedi, ki nas tare od Jesenic dol do Črnomlja, Slovenskih goric do Prekmurja. Res je sicer, da nam s tem ni preveč pomagano, ako samo tarnamo o svoji bedi. Toda, zgodilo se je zdaj prvič, da smemo vendar vsaj povedati svetu, kaj se dela z nami in kako se nam godi. Naše vrste se bodo strnile in tedaj si bomo laže pomagali, kakor si moremo zdaj, ko smo razbiti na vse strani. Od nas zahtevajo samo, da plačujemo neprestano, a nihče ne vpraša, če zmoremo to. Odprodajamo od hiše, kar imamo, po obupno nizki ceni, samo, da ne bi ostali dolžni, ker nam sicer pridejo rubit. A cene so znižali do skrajnosti. Mi pa moramo biti raztrgani in lačni, toda za naše lačne želodce se nihče ne pobriga, tudi nas nihče ne vpraša, če imamo kaj obleči, temveč samo: daj in daj. Kako pa naj plačuje, ako dobi za tele, ki je težje od 70 kg, samo po 2 dinarja 75 par. Dobi torej za tele okoli 190 dinarjev. Od tega mora plačati za živinski list in za drugo vse do 30 dinarjev, tako, da mu ostane samo še nekaj nad 160 dinarjev. Kako naj si tedaj s tem pomaga? A prav tako je s cenami pri drugi živini. In tako daleč je prišlo, da moramo sami svojo živino ponujati, ako jo hočemo prodati. Trgovske konkurence ni, in zato lahko z nami delajo, kakor se jim zdi. Pri tem je tudi to, da do služka sploh ne moremo. Ako hočemo kaj zaslužiti, smo prisiljeni, da gremo v tuje države. In nič ne bo čudno, če bomo delavci nekega dne od lakote padali. In koliko si jih je že končalo življenje, ker ne morejo prenašati dalje svojega bednega življenja. Zasluzka pa kot rečeno, tu pri nas ni nobenega. Nekateri gredo spomladi na sezonsko delo v Vojvodino. Tam okopavajo sladkorno peso. Dnevno imajo 8—10 dinarjev. Če pa delajo akord, tedaj dobijo od orala plačano. A pri tem jim pride pri vsem napornem delu samo do 15 dinarjev. Sicer res, da dobijo hrano, toda ta je z večjega samo iz krompirja, fižola in včasih malo goljaža. Toda ta zasluzek traja samo šest mesecev. Drugih šest mesecev pa je treba doma čakati. Tisti, ki ostanejo doma, vzamejo v obdelavo nekoliko zemlje, da zraste nekaj krompirja in drugega, in s tem vlečemo do spomladi. Kako se do spomladi preživimo, bi težko včasih sami povedali. In potem zopet za zasluzkom, ki ne presega 1200 dinarjev, če delavec štedi. Toda, pri tem je treba kupiti še obleko, ki je človek pri delu več raztrga, kakor doma. Edini, za spoznanje boljši zasluzek pri nas je delo na Francoskem. Toda tu je stvar tudi zanimiva. Na Francosko je šlo 60% takih ljudi, ki imajo doma do šest oralov zemlje in še več. Največji reveži pa niso mogli. Celotaki so šli, ki imajo do 20 oralov zemlje. Zakaj pa mi nismo mogli, ki smo v resnici potrebni? Zato, ker revež nikjer ne more priti na vrsto. Saj je že znano, kakšne stvari so se godile, in kako je bilo, da so mogli na Francosko samo tisti ki so znali. Jaz na priliko sem prinesel pokazat od občine ubožno spričevalo. Toda, s tem si nisem pomagal. Na ubožno spričevalo ni nihče gledal. Toda, kje naj bi bil vzela denar? In tako sem moral ostati doma. Šli so

tisti, ki so lahko dali denar. Za nas se ni nihče pobrigal. In vendar bi to bilo lahko doseči: Občine bi morale poslati notri seznam najbolj potrebnih in revnih, in ti bi morali priti predvsem na vrsto. Toda, za reveža se tako nikjer nihče ne briga.

Pred dvema letoma je za naš srez dala Banovina nekaj podpore za brezposelne. Občine naj izpišejo tiste, ki so potrebni, in vsakdo bo nekaj dobil. Samo nekaj bo moral za to delati. In tako smo šli na delo. Hodil sem 5 dni na delo, dnevni zasluzek 12 dinarjev pri svojih hrani. Bilo je malo. Toda še lepše je to, da tistega denarja še danes nisem dobil. Kje je denar, tega ne vemo. Mi smo svoje opravili, da smo delali, dobili pa nismo ničesar. Kje je torej tu pravica?

Tak je torej položaj pri nas. Toda še nisem o vsem poročal. O drugih stvareh in bridkostih pa prihodnjič. Zdaj lahko vidimo, da za nas ni druge pomoči, kakor da se naše vrste strnejo, in da si pomagamo skupno, a sami, ker od drugod nam ni pričakovati nikake pomoči.

Sv. Pavel pri Preboldu.

Brez nadaljnega moramo ugotoviti, da je „Ljudska pravica“ časopis, kateri dobro piše, namreč brez tistih fraz in olepšavanja položaja, v katerem je naše delovno ljudstvo zašlo. Že na zunaj se „Ljudski pravici“ pozna, da ob njeni strani ne stojijo industrijska podjetja in velepodjetja domačega ali tujega izvora, ki bi ji dajala mesečne in letne podpore, katero dobe z žulji svojih zaslužjenih delavcev, ampak da „Ljudsko pravico“ piše, razširja in tudi podpira ljudstvo, katero je nujno potrebno takšne pravice, da bo še sploh moglo živeti.

Za enkrat naj sporočimo iz našega ljubega Št. Pavla sledeče: Imamo tekstilno podjetje tovarno „Mautner“ in poleg nje še drugo novo tovarno za tisk, istih lastnikov. V prvi dela nad 300, v drugi pa okrog 80 delavcev. Ne moremo preko tega, da bi ne omenili, kako se dela v tej novi tovarni: V prvi vrsti so na boljših mestih zaposleni le tujci in to Čehi in Avstrijci, potem pridejo na vrsto ljudje iz drugih občin, kateri so zaposleni kot uradniki, predelavci itd., nazadnje pa pridejo na vrsto šele domači izstradanci, ki imajo tako najslabše službe. S temi domačini pa postopa podjetje po mili volji in to tako, da jih za zimo tudi postavijo neusmiljeno in brez službe na cesto. V našem kraju imamo tudi ljudi, ki so šolani in bi bili kot taki zmožni opravljati službe, katere imajo tujci. O teh domačinih noče podjetje nič slišati. Resnici na ljubo moramo povedati še, da imamo župana, kateri je obenem ravnatelj tovarne. Govori se, da je bila svoj čas sklenjena pogodba med novo tovarno in občino, in to v tem smislu, da se bo sprejemalo delavce iz domače občine, čim pa bi teh ne bilo več v domači občini, pa bodo prišli v poštev še ostali. Sedaj pa se je pokazalo boš nasprotno.

Mirno in odkrito se Št. Pavel lahko pohvali tudi s tem, da ima poleg svojih številnih nezaposlenih tudi ljudi, ki uživajo dohodke od dveh, treh in celo štirih služb, oziroma strani. Na tem mestu pa naj potrdimo, da se take stvari ne bodo godile dolgo! „Svaka sila do vremena!“

Tako, dragi naročniki in tisti, ki boste slučajno pogledali te vrstice, katere so še povsem skromne, za drugič pa bodo priobčene še druge zanimivosti, o katerih se baš zbirajo dokazni podatki in tedaj bodo prizadeti umaknili svoje postopanje, ker bodo morali nehote priznati, da je tako prav, kot ljudska pravica zahteva!

Vurberg pri Ptujju.

Zelo veseli nas Vurberčane pri Ptujju, da smo dobili „Ljudsko pravico“, ki v resnici zastopa pravice viničarjev, kočarjev in slovenskih kmetov ter delavcev sploh. Naj bo tudi nam dornavskim viničarjem dovoljeno povedati koj o naših „pravica“.

„Ubogi“ gospod iz Dornave ima na Vurbergu velike gorice s šestimi viničarijami. Naši pogoji so taki: Obvezani smo delati v njegovih goricah ob vsakem času n. pr. pozimi, ko je treba „rangoliti“ v mrazu in snegu pri deri s strganimi čevlji in poletno suk-njo. Dnevno plača namesto 10 Din 5 Din. In zato smo lahko v njegovih kočah z nezdravimi higijenski razmerami, dobimo še drva in vsaka delovna moč 20 arov zemlje, katero pa je treba skrbno obdelovati, da kaj nese. Pa poglejte, prosim, skozi vse leto moramo v vročini in mrazu delati pri gospodu z deco brez pijače od šestih do sedmih: za kočjo, za nekaj drv in za krpo zemlje. (Če pa se kateri ob praznikih, ali žeganju, da bi ubežal spominu na vse gorje okoli sebe, spozabi in kupi literček vina, ga pa gospoda grdo in brez razumevanja obsoja!) Pa še bi nekako šlo, če bi vsaj teh pet dinarčkov dobili redno plačanih, saj smo že od malih nog navajeni skromno živeti. Tri leta so že minila odkar nismo imeli pravega obračuna. Beda nas je prisilila, da smo začeli našega „ubogega“ gospoda terjati za plačilo. Vedno nam je pripovedoval, da nima denarja, naj še malo počakamo. Na ta način se je zavlačevalo vedno dalje in nas je pritisnila siromaščina vedno bolj. Tako smo sklenili si poiskati pravice uradnim putem. Trije med nami si niso upali tožiti, ker so se bali, da bi jih dal gospod vreči iz koč. Ostali trije pa se nismo zbal, ker vemo, da zastoj lahko povsod delamo. Ker se je gospod zbal izterjalnih stroškov, je blagovolil priti na Vurberg in se z nami „zglihati“ za tri leta nazaj. Izplačal nas bo prej v dveh obrokih do konca aprila. Tako se torej borimo za svojo plačo, zaslužno s krvavimi žulji.

Mala Nedelja.

Z radostjo smo brali dopis v zadnji številki „Ljudske pravice“, v katerem nam dopisnik oznanja veselo vest, da dobimo telefon. Pozdravljamo tudi ta, kot vsak napredek, četudi ga je imela direkcija pošte in telegrafa nekam dolgo v načrtu. — Dopisnik toži o veliki obremenitvi občine. Ne vemo pa, čemu se je začela graditi cesta skozi Rožni dol, medtem ko prometna cesta skozi Malo Nedeljo mimo pošte do Moravec nujno čaka popravila. Naši občinski možje bi morda lahko malo več prisilili ob taki priliki. Poleg tega pa smatramo, da ni dolžna občina v tej krizi plačevati sama za vse svoje javne naprave in da je skrajni čas, da se od strani države priskoči revnim podeželskim občinam na pomoč, saj so itak preobremenjene. V tem smislu bi morali sklepati in reševati pri plačevanju novih bremen za cesto tudi naši občinski odborniki, ako namreč hočejo biti res zastopniki želja vseh občanov.

Stanetinci.

Dovoli, prijatelj urednik, da čitatelje Ljudske pravice seznanim z našo agrarno reformo. Na razpad Avstrije nismo bili pri nas prav nič pripravljeni. Še tik ob prevratu nismo vedeli, kaj nam kuhajo. Za visoko politiko se nismo brigali, imeli smo vsi skupaj samo eno željo in zahtevo, to je — mir. Ob nedeljah smo hodili k maši poslušati božjo besedo in smo

iskreno molili za mir. Ravno tako iskreno, kakor smo prvi čas vojne molili za zmago. — Mir je prišel. Obhajali in slavili smo ga v gostilnah. Nedaleč od nas so se sprehajale razne komisije, ki so določevale državne meje in uvedle to in ono novotarijo. Tako smo se lepega dne znašli ob avstrijski in madžarsko-sovjetski meji. Onstran obeh meja je bilo seveda veliko živahnije. Množice so začele dvomiti v dotedanje postave in postale so nasilne. Eni so zahtevali zase zemljo, drugi pa tovarne. Mi pa smo poznali samo eno in edino zahtevo in parolo: „Nikdar več vojne!“ — Četudi niso bili pri nas preveč burni dnevi in smo imeli samo nemirne in nezadovoljne sosede, je kljub vsemu šel marsikomu od naših uglednih domačih gospodov strah v kosti. Začeli so deliti zemljo. Ker oranice pri nas ni bilo, so nam proti odškodnini razdelili gozdove in travnike. Razdeljevanje pa je vodila vlada. Viničarji niso dobili nič. Žalariji in kmetje od 1/2 do 2 orala. Neki profesor pa 6 oralov. In po mnogih letih kaj se je zgodilo? Država je vso razdeljeno zemljo zopet prisodila staremu lastniku, v danem slučaju tujerodnemu veleposestniku Arnbergu. Kdor parcele noče vrniti ali kdor je kaj posekal mora plačati odškodnino v tisti meri, kakor jo zahteva g. Arnberg. Država nič več ne posreduje. Vse agrarne interese je g. Arnberg predal advokatom. Samo stanetinski posestnik in občinski odbornik g. Potrč je proti Arnbergu zatožil svoje srednje veliko posestvo. Kje je tu pravica? Saj je vendar država sama razlastila Arnberga in ne Potrč, pa tudi ne drugi agrarni interese. Ako bi ga ti sami, mislimo, da ne bi prišlo do tožb.

Sv. Jurij ob Ščavnici.

L. I. D. Vašega dopisa, ki obravnava razmere na tamošnji pošti, ne moremo priobčiti. — Uredništvo.

Ljubljana.

Različni jubileji. Trgovska in industrijska podjetja kaj rada naglašajo, da obstojajo toliko in toliko let: 50, 100, 200. To naj bo znamenje njihove solidnosti do občinstva, zato so taka podjetja po navodi tudi precej gospodarsko močna. Res veselje je gledati taka podjetja, ki zrastejo tako rekoč iz nič. Kako se pa največkrat obogate pa mogoče drugi! Zanima nas pa, kakšne jubileje imajo delavci in nameščenci. Mnogokrat slišimo: „Odpuščenih je bilo veliko delavcev, ki so bili pri podjetju že nad 10 do 30 let.“ In kaj potem? Nič! Mogoče se tu in tam kdo malo zgraža ali kmalu zopet vse utihne. Odpustili so jih: stare namreč, pa basta! Zakaj podjetniško

srce obstoja iz svinčnika in papirja. On samo računa in špekulira: *star je in ne prinaša mi več toliko koristi kot mlad, torej stran z njim!* In leta, dolga leta, v katerih si zanj garal? Odgovor: Saj sem te vendar plačal (kako, to ni vprašanje!), vesel bodi, da sem te še toliko časa redil! — Tako gredo na ceste delavci in nameščenci, da postanejo iz njih brezposelni berači in „nemoralni tatovi“, hčere prostitutke in sinovi manj vredni ljudje. To pa tudi še bolj radi tega, ker nimamo brezposelnega in starostnega zavarovanja in ker v današnji družbi ni človek človeku brat, pač pa volk. — Te vrstice Vam pošilja tak star izgaran

nameščenec iz Ljubljane.

PO SVETU.

100.000 tekstilnih delavcev je štrajkalo v Lodzu in okolici na Poljskem en dan v znak protesta, ker delodajalci niso hoteli sprejeti delavskih zahtev. Ta dan so počivale vse fabrike.

Oprostitev Rakošija zahteva Liga za človeške pravice. Te dni se vrši v Budimpešti velik proces proti bivšemu ljudskemu komisarju Rakošiju. Po porazu madžarske revolucije se je umaknil v Avstrijo, a se je pozneje tajno vrnil na Madžarsko, kjer so ga držali celih deset let. Šele sedaj so mu naredili velik proces z namenom, da bi ga obsodili na smrt, četudi mu kakega pravega zločina ne morejo dokazati. Rakošij je za časa revolucije ustvaril ta-

korekoč popolnoma iz nič madžarsko rdečo armado, ki je nekaj časa uspešno zavračala bele na vseh frontah. Kakor poročajo listi, je Liga za zaščito človeških pravic v Parizu te dni manifestirala za njegovo osvoboditev. Na skupščini so govorniki sami znani francoski kulturni delavci, obsodili način, po katerem se vodi sedanji proces v Budimpešti. Trdili so, da je bil beli teror na Madžarskem trikrat hujši kot rdeči. — Budimpeštanska policija je ves čas procesa v veliki pripravljenosti, ker se boji delavskih demonstracij za Rakošija.

Krvavo potločen štrajk rudarjev v premogovnikih v Fušunu v Mandžuriji. Štrajkalo je 2300 delavcev. Med njimi in policijo, ki jih je hotela s silo nagnati na delo, je prišlo do spopada v

katerem je bilo ubitih 86 delavcev, a 60 ranjenih. Policija je pozvala še vojsko, ki je z orožjem napadla štrakujoče in jih vse odgnala v ječo. To je pač znak, kako se v „svobodni državi Mandžukua“ razumeva pravica delavcev do štrajka.

Vojna industrija cvete. Te dni so prinesli londonski listi zanimivo izjavo nekega londonskega bankirja, ki se je vrnil s potovanja po srednji Evropi. Od svojega lanskega potovanja pa do letos je ugotovil, da je Avstrija postavila 14 velikih tovarn za izdelovanje vojaškega sukna, ki ga prodaja širokogrudno Franciji, Nemčiji, Madžarski, Italiji in Japonski. V okolici Steyra delajo vse tovarne, ki so lani še počivale, naravnost mrzlično. Število delavstva je povišano, obrati razširjeni in delajo nepretrgoma 24 ur dnevno. Avstrija je iznašla novo vrsto strojne puške, ki izstrelji 2000 strelcev na minuto in jih sedaj zopet prav prijateljski prodaja Francozom, Nemcem in Japoncem. Prišlo je toliko naročil, da ga avstrijske tovarne same v enem letu sploh ne morejo izvršiti. Tudi Škodove tovarne, ki so bile pred meseci še popolnoma mrtve, delajo sedaj s podvojenim številom delavcev in Škodove akcije, ki so se pred enim letom prodajale po 400 Kč. sedaj niti za 1000 Kč nihče ne proda. — Kakor vidimo se obetajo „krvavi internacionali“ t. j. združenim fabrikantom municije novi profiti.

Možnosti oglaševanja v Ljudski pravici nimajo: Tivar, Tipka, Bata, Cvetič itd.

FRANC GOLOB

trgovina z železino
LJUBLJANA, WOLFOVA ULICA 8.
Priporoča svojo zalogo
kuhinjskih in
gospodinjskih predmetov

Podeželski fotografi!

Naročajte svoje potrebščine pri
GREGORIČU, LJUBLJANA
Prešernova 5.

Enotonski

tovorni avtomobil,

rabljen, dobro ohranjen kupim v Ljubljani.

Ponudbe na

HOTEL METROPOL s. 101.

Avstrijske in nemške brivske nožiče

dobite povsod, domače pa le v
Trgovskem domu Stermeck v Celju,
v veletrgovini A. Adaniča v Kranju,
v drogeriji Gregorič v Ljubljani
ter pri nekaterih ljubljanskih trgovcih z železino. Naročila sprejema:

Simes

Kamniška ul. 25. Ljubljana.

KMETJE!

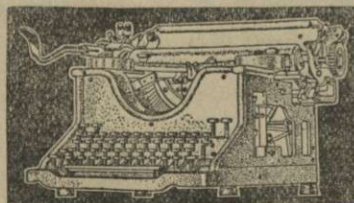
Najcenejše kupite

KMETJE!

moške obleke, srajce in manufakturo pri

Josipu Olup-u, Ljubljana, Stari trg 2.

Tudi kamgarni in hlačvine iz priznane najboljših tovarn so na zalogi.

VSE ZA PISARNO

dobavlja stroje, aparate, opremo,
popravlja pribor, polnilna peresa

LJUBLJANA telefon 3456
PRELEC

MLINARJI!

Mlinske kamne

MLINARJI!

za vsakovrstno meljavo, mlinska sita svilena in volnena. I-a gonilna jermena, gurte, peharčke in vse ostale mlinske potrebščine nudi po solidnih cenah:

Brcar & Comp. Ljubljana

Kolodvorska 35.

Podeželski radio-poslušalci

naročajte svoje potrebščine pri
Radio-Doberlet
v Ljubljani.

Najbolje kupite v veletrgovini z manufakturo
A. E. SKABERNÉ
v Ljubljani

F. HREHORIČ

manufaktura
na veliko
Ljubljana, Tyrševa 28.
Telefon 2404

Dobro vam postrežejo
v Kavarni Vošpernik
Ljubljana, Stari trg 34.

Zahtevajte povsod
mlevske izdelke

mlinskega podjetja
Kukovec v Ljutomeru

Kmetje in delavci,
če pridete v Ljubljano se oglasite
v gostilni pri Kosu,
Krojaška ul. 6,
kjer boste najboljše postreženi.
Abonenti se sprejemajo!